

THE NUCLEAR FACTOR IN PAKISTAN'S REGIONAL SECURITY POLICY

Rustam Galimov

Doctoral student

Tashkent State University of Oriental Studies

Tashkent, Uzbekistan

E-mail: Rrgemianopsiya@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: Islamic Republic of Pakistan, Ministry of Foreign Affairs, Regional Security Policy, nuclear arsenal.

Received: 28.04.24

Accepted: 30.04.24

Published: 02.05.24

Abstract: This article highlights the nuclear factor of the Islamic Republic of Pakistan in the security policy of South Asia and its role in issues of stability in the region. The article analyzes the dynamics of competition in the field of nuclear safety between India and Pakistan.

POKISTONNING MINTAQAVIY XAVFSIZLIK SIYOSATIDA YADRO OMILI

Rustam Galimov

Tayanch-doktorant

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Toshkent, O'zbekiston

E-mail: Rrgemianopsiya@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Pokiston Islom Respublikasi, tashqi ishlar vazirligi,, mintaqaviy xavfsizlik siyosati, yadro arsenali.

Annotatsiya: Ushbu maqola Pokiston Islom Respublikasining Janubiy Osiyo xavfsizlik siyosatidagi yadro omili va mintaqada barqarorlik masalalaridagi roli yoritib berilgan. Maqolada Hindiston va Pokiston o'rtasidagi yadro xavfsizligi sohasi raqobatning rivojlanish dinamikasi tahlil qilinadi.

ЯДЕРНЫЙ ФАКТОР В ПОЛИТИКЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПАКИСТАНА

Рустам Галимов

Докторант

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

E-mail: Rrgemanopsiya@gmail.com

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Исламская Республика Пакистан,, Министерство иностранных дел,, Региональная политика безопасности, ядерный арсенал.	Аннотация: В этой статье освещается ядерный фактор Исламской Республики Пакистан в политике безопасности Южной Азии и ее роль в вопросах стабильности в регионе. В статье анализируется динамика развития конкуренции в сфере ядерной безопасности между Индией и Пакистаном.
---	---

KIRISH

Xalqaro munosabatlar tizimida Pokiston yadro quroliga ega bo'lgan davlatlardan biri va mintaqadagi qudratli qurolli kuchlar sohibi shuningdek, Janubiy va Markaziy Osiyo geosiyosiy mintaqalar kesishmasida joylashgan davlat. Pokiston bir vaqtning o'zida yadro quroliga ega bo'lgan Xitoy, Hindiston, Eron va Afg'oniston bilan chegaradosh hisoblanadi. Bu joylashuv mamlakat xavfsizligi uchun tahdid bo'lishi va yadro arsenali tashqi tahdidlarga ishonchli to'siq va hududiy yaxlitligining garovi bo'lishi mumkin deb hisoblaydi.

2022 yilda ishlab chiqilgan bosh vazir Imron Xon tomonidan ishlab chiqilgan milliy xavfsizlik siyosati konsepsiyasi iqtisodni rivojlantirish va mudofaa va xavfsizlik sohasini moliyalashtirilishni o'zida aks ettirdi. 2023 yil boshiga kelib, Pokiston SIPRI hisob-kitoblariga ko'ra 170 ta yadro kallaklariga egalik qilmoqda. Islomobod shuningdek, quruqlikdagi ballistik raketalar, dengizga asoslangan kruiz raketalar va aviatsiyadan iborat yadro uchligini rivojlantirmoqda[10]. Pokistonning mintaqaviy xavfsizlik siyosatida Hindiston bilan yadroviy poygasi, ichki siyosiy-iqtisodiy inqirozdagi Afg'onistonning qo'shni ekanligi, mintaqaviy xavfsizlik siyosatini tadqiq etishning ahamiyatini yanada oshiradi.

ASOSIY QISM

Maqolani yozishda ushbu mavzu yuzasidan tadqiqot olib borgan bir qator xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy izlanishlari va adabiyotlariga murojaat qilindi. Jumladan, Pokiston tashqi siyosati, uning mintaqaviy xavfsizlik siyosati, ichki harbiy tuzilishi va uning huquqiy asoslari. Yadro doktrinalari va xavfsizlikni ta'minlashda yadroviy omil masalasi borasida tadqiqot olib borgan S.Jo'rayev, N.Qosimova, S.Bo'ronov, H.Mustapova, U.Nuriddinov, I.Yakubov kabi bir qator mahalliy olimlar ishlaridan foydalanildi. Shuningek, xorij olimlaridan G.Evans, I.Halid,

A.Volodin, V.Sotnikov kabi olimlarning ilmiy ishlariga murojaat qilindi. Qolaversa, Pokiston Islom Respublikasi hukumati rasmiy sayti, tashqi ishlar vazirligi rasmiy sayti, davlat rahbari va siyosiy arboblarning chiqishlari hamda bayonotlaridan foydalanildi.

Maqolada tarixiy tadqiqot, qiyosiy-siyosiy tahlil, kontent, event kabi tahlil usullaridan foydalanildi.

Pokistonning mintaqaviy xavfsizlik siyosati uning geosiyosiy joylashuvi, tarixiy diniy-etnik va hududiy raqobat, ichki xavfsizlik muammolari hamda strategik manfaatlarni o'z ichiga olgan murakkab omillar majmuasi bilan shakllanadi.

Pokistonning mintaqaviy xavfsizlik siyosati haqida yuqorida qayd etilgan omillarga batafsil to'xtalib o'tishimiz zarur.

Geosiyosiy joylashuv - Pokiston Janubiy Osiyo, Markaziy Osiyo va Yaqin Sharq chorrahasida strategik mavqega ega. Afg'oniston va Fors ko'rfazi kabi mojarolarga moyil bo'lgan mintaqalarga yaqinligi mintaqaviy xavfsizlikni Pokiston uchun eng muhim masalaga aylantiradi.

Tarixiy diniy-etnik va hududiy raqobat borasida fikr yuritganda birinchi navbatta Hindiston-Pokiston raqobatini aytish o'rinli. Kashmirning bahsli mintaqasi bo'yicha Hindiston bilan uzoq yillik raqobat Pokiston xavfsizlik siyosatining asosiy omili bo'lib qolmoqda. Pokiston Hindistonni xavfsizlikka asosiy tahdid deb biladi va Kashmir masalasini xalqarolashtirishga intilayotgan paytda Hindiston tajovuzini oldini olishga qaratilgan mudofaa pozitsiyasini ishlab chiqdi [6].

Pokiston 1950-yillarning o'rtalariga kelib, o'zining yadro dasturini rivojlantira boshladi, mamlakatda atom energetikasi bo'yicha komissiya tashkil etildi. 1972 yilda Karachida 125 MVt quvvatga ega bitta reaktorli birinchi KANUPP AES ishga tushirildi. 1971 yil Hindiston bilan bo'lgan urushdagi Pokistonning mag'lubiyati sohaning to'liq harbiylashuviga olib keldi [1]. Dastlab fuqarolik yadro dasturini ishlab chiqish shakllantirilgan ilmiy-texnik baza harbiy dasturga o'tish uchun zamin bo'ldi.

Pokistonning o'z "yadro arsenalini" yaratishga jamiyatning aksariyati tarafdori bo'lib chiqdi, tashqi siyosatda yadro omili mamlakatning milliy mustaqilligi va mudofaa qobiliyatini yaxshilash, Hindiston bilan qarama-qarshilikda o'z pozitsiyalarini mustahkamlashni nazarda tutardi [4]. 1998 yil Pokiston yadro qurolini sinovdan o'tkazdi. Shundan so'ng, Pokistonning siyosatidagi yadro omili Pokiston va uning qurolli kuchlariga qilingan har qanday yadroviy hujum tajovuzkorga tuzatib bo'lmaydigan zarar yetkazishi mumkin bo'lgan yetarli yadroviy qasos olishga olib kelishi uchun arsenal yaratish maqsadida yadro qurolini miqdoriy va sifat jihatidan rivojlantirish bo'yicha ishlarni davom ettirishni nazarda tutardi.

Pokiston mintaviy xavfsizlik siyosatidagi yana bir omil chegaraviy xavfsizlikni ta'minlash bo'lib, bunda ikkinchi eng yirik konfliktli nuqta bu Afg'oniston sanaladi. Pokistonning xavfsizlik siyosati qo'shni Afg'onistondagi voqealar bilan chambarchas bog'liq. Pokiston o'zining g'arbiy chegarasida dushman unsurlar paydo bo'lishining oldini olish uchun Afg'onistonda barqarorlikni saqlashga intiladi. Ayni paytda Pokiston o'zining strategik manfaatlarini ta'minlash maqsadida Afg'onistondagi ayrim jangari guruhlarini qo'llab-quvvatlaganlikda, bu esa afg'on hukumati va uning xalqaro ittifoqchilari bilan ziddiyatga olib kelganlikda ayblangan.

Butun dunyo terrorizmga qarshi yalpi kurash olib borayotgan sharoitda Pokiston ham bu jarayondan chetda turmagan holda qarshi kurashni hamkorlikda olib bormoqda. Xususan, Pokiston 11-sentabr xurujlaridan buyon terrorga qarshi global urushda frontda joylashgan davlatdir. Mamlakat o'z chegaralarida faoliyat yuritayotgan terroristik guruhlar, jumladan, "Tehrik-i-Tolibon Pokiston" (TTP) va Al-Qoida va Afg'oniston Toliboni bilan aloqador turli jangari guruhlar tomonidan jiddiy ichki xavfsizlik muammolariga duch keldi. Pokiston ko'pincha xalqaro hamkorlar bilan hamkorlikda bu guruhlariga qarshi kurashish uchun harbiy amaliyotlar va isyonga qarshi harakatlarni amalga oshirdi.

Va nihoyat eng muhim va asosiy pozitsiya sanalgan yadroviy holat. Pokiston o'zining xavfsizlik siyosatining asosi sifatida yadroviy qurollarini xavflarni to'xtatuvchi vosita sifatida saqlab qoladi va uni tashqi tahdidlarga, xususan, Hindistondan zaruriy himoya sifatida ko'radi. Pokiston yadro arsenali Hindiston bilan strategik tenglikni ta'minlash va odatiy harbiy tajovuzni oldini olish vositasi sifatida ko'riladi [7].

Keyingi chegara va strategik sheriklik masalalarida Pokiston Xitoy bilan aloqalarini muvozanatlashtiradi. Pokistonning Xitoy bilan strategik hamkorligi mintaqaviy xavfsizlik siyosatining muhim jihati hisoblanadi. Xitoy-Pokiston iqtisodiy koridori (CPEC) va kengroq ikki tomonlama hamkorlik Pokistonning xavfsizlik va rivojlanish maqsadlariga hissa qo'shadigan iqtisodiy, diplomatik va harbiy qismlarni o'z ichiga oladi.

Xalqaro munosabatlartizimida davlatlarning yakka o'zi bu tizim xavfsizligini ta'minlay olmaslikka da'vo qilish nuqtai nazaridan fikr yurutuvchi idealizm vakillari hamkorlik har qanday muammoni yechishiga qattiq ishonishadi. Shu jihatdan xavfsizlik muammolariga qaramay, Pokiston Janubiy Osiyo mintaqaviy hamkorlik assotsiatsiyasi (SAARC) va Shanxay hamkorlik tashkiloti (ShHT) kabi mintaqaviy xavfsizlik tashabbuslari va forumlarida faol ishtirok etadi [8]. Pokiston umumiy xavfsizlik tahdidlarini bartaraf etish, barqarorlikni mustahkamlash va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish uchun qo'shnilar va mintaqaviy sheriklari bilan hamkorlik qilishga intiladi.

Muxtasar qilib aytganda, Pokistonning mintaqaviy xavfsizlik siyosati mudofaa choralari, terrorizmga qarshi kurash, strategik sheriklik va o'z milliy manfaatlarini himoya qilish va beqaror mintaqada barqarorlikni saqlashga qaratilgan diplomatik hamkorlik bilan tavsiflanadi.

XULOSA

Yadro omili Pokiston xavfsizlik siyosatining markaziy tarkibiy qismi bo'lib, uning strategik hisobi va mudofaa pozitsiyasini shakllantiradi. Pokiston xavfsizlik siyosatining yadroviy o'lchovi quyidagi maqsadlarda:

Hindistonga qarshi jilovlash: Pokistonning yadroviy qurol dasturi, birinchi navbatda, Hindistonning potentsial tajovuzkorligini oldini olishga qaratilgan. Pokistonning 1998-yildagi muvaffaqiyatli sinovlaridan boshlab yadroviy qurolga ega bo'lishi Hindiston tomonidan qabul qilingan tahdidlar, xususan, uzoq davom etgan Kashmir mojarosi kontekstida turtki bo'ldi.

Strategik tenglikni saqlash: Pokistonning yadroviy arsenali Hindiston bilan strategik tenglikni ta'minlash va sharqiy qo'shnisi tomonidan har qanday an'anaviy harbiy avanturizmning oldini olish vositasi sifatida qaraladi. Pokiston yadroviy qurolga ega bo'lish orqali Hindistonni tajovuzkor harbiy strategiyalar yoki Pokistonni majburlashga urinishlardan qaytarishni maqsad qilgan.

Kuchlanishni nazorat qilish: Pokistonning yadroviy doktrinasini "to'liq spektrli to'xtatib turish" kontseptsiyasiga urg'u beradi, bu Hindiston harbiy tahdidlariga qarshi turish uchun taktik yadroviy qurollarni (TNWs) joylashtirishni o'z ichiga oladi, ayniqsa cheklangan odatiy mojarolar bo'lgan taqdirda. Ushbu doktrina Hindistonning har qanday harbiy harakatlariga javoban nazorat ostida kuchayish variantini saqlab qolgan holda an'anaviy tajovuzni to'xtatishga qaratilgan.

Inqiroz barqarorligi: Yadro qurollari bilan bog'liq xavf-xatarlarga qaramay, Pokiston mas'uliyatli yadroviy boshqaruv siyosatini va yadroviy mojarodan qochish majburiyatini bildirdi. Islomobod inqirozlar paytida yadroviy kuchayish ehtimolini kamaytirish uchun Hindiston bilan yadroviy ishonchni mustahkamlash choralari (CBM) va inqirozli aloqa kanallarini kuchaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni qo'llab-quvvatlashini bildirdi.

Xavfsizlik va qo'mondonlik tuzilmasi: Pokiston o'zining yadroviy arsenalini ichki va tashqi tahdidlardan, jumladan terrorizm va sabotajdan himoya qilish uchun qat'iy xavfsizlik choralari ko'rdi. Strategik rejalar bo'limi (SPD) Pokistonning yadroviy dasturini nazorat qiladi va uning yadroviy aktivlarining xavfsizligi, xavfsizligi va ishonchliligini ta'minlash uchun javobgardir.

Xalqaro xavotirlar: Pokistonning yadroviy dasturi xalqaro hamjamiyatni yadroviy qurollarning tarqalishi, xavfsizlik va Janubiy Osiyoda barqarorlik bilan bogvliq xavotirlarga

sabab bo'ldi. Qo'shma Shtatlar va boshqa G'arb davlatlari Pokiston bilan yadroviy xavfsizlik, yadro qurolini tarqatmaslik va strategik barqarorlik bilan bog'liq masalalarda, jumladan, turli ikki tomonlama va ko'p tomonlama forumlar orqali hamkorlik qildi.

Strategik hamkorlik: Pokistonning yadroviy salohiyati uning strategik sheriklik munosabatlariga, xususan, Xitoy bilan munosabatlariga ham ta'sir ko'rsatdi. Xitoy Pokistonga yadroviy texnologiya va yordamning asosiy yetkazib beruvchisi bo'lib kelgan va Islomobodning yadroviy dasturini qo'llab-quvvatlagan. Bundan tashqari, Pokistonning yadro quroli mintaqaviy xavfsizlik dinamikasi va Eron va Afg'oniston kabi boshqa qo'shni davlatlar ishtirokidagi strategik hisob-kitoblarga ta'sir qiladi.

Umuman olganda, yadroviy omil Pokistonning xavfsizlik siyosatining muhim elementi bo'lib, tashqi tahdidlarga qarshi ham to'xtatuvchi omil bo'lib, uning boshqa davlatlar, xususan, Hindiston bilan munosabatlarida strategik ta'sir manbai bo'lib xizmat qiladi. Pokiston yadroviy arsenalini mudofaa maqsadlarida saqlasa-da, yadroviy xavflarni boshqarish va Janubiy Osiyoda barqarorlikni ta'minlash mintaqaviy xavfsizlik uchun davom etayotgan muammolar bo'lib qolmoqda.

Pokistonning yadroviy omili uning kengroq xavfsizlik siyosati va strategik mulohazalari bilan chuqur bog'langan. Pokistonning yadroviy dasturi va uning oqibatlariga olib kelishi mumkin:

Yadro doktrinasini evolyutsiyasi: Pokistonning yadroviy doktrinasini vaqt o'tishi bilan xavfsizlik muhitidagi ovzgarishlar va texnologik yutuqlarga javoban rivojlandi. Dastlab, Pokiston doktrinasini ishonchli minimal to'xtatishga qaratilgan bo'lib, Hindistondan tajovuzni qaytarish uchun yetarli darajada mustahkam yadroviy to'xtatuvchi vosita zarurligini ta'kidladi. Biroq, so'nggi yillarda Pokiston "to'liq spektrli to'xtatuvchilik" deb nomlanuvchi yanada moslashuvchan doktrinaga o'tdi, bu taktik yadro qurollarini (TNW) ishlab chiqish va potentsial foydalanishni o'z ichiga oladi, xususan, Hindiston harbiy tahdidlariga qarshi turish uchun. cheklangan an'anaviy ziddiyat.

Qurollarni nazorat qilish va tarqatmaslik: Pokistonning yadroviy dasturi xalqaro hamjamiyatda yadroviy qurollarning tarqalishi va Janubiy Osiyoda yadroviy mojaro xavfi haqida xavotir uyg'otdi. Mas'uliyatli yadroviy boshqaruv kafolatlariga qaramay, Pokistonning yadroviy salohiyati yadroviy qurollar bilan bog'liq xavflarni yumshatish uchun qurollarni nazorat qilish choralari, ishonchni mustahkamlash choralari (CBM) va yadroviy qurollarni tarqatmaslik bo'yicha harakatlarni talab qildi. Pokistonning yadro qurolini tarqatmaslik bo'yicha xalqaro me'yorlarga rioya qilishi va yadroviy masalalar bo'yicha xalqaro hamjamiyat bilan konstruktiv

hamkorlik qilishga tayyorligi davom etayotgan tekshiruv va munozaralar mavzusi bo'lib qolmoqda.

Yadro qo'mondonligi va nazorati: Pokiston yadroviy arsenalining xavfsizligi, ishonchliligini mamlakat xavfsizligini ta'minlash uchun ustuvor vazifa hisoblanadi. Strategik rejalar bo'limi (SPD) Pokistonning yadroviy dasturini nazorat qiladi va yadroviy quroldan ruxsatsiz foydalanish yoki tarqalishining oldini olish uchun samarali qo'mondonlik va nazorat mexanizmlarini saqlash uchun javobgardir. Pokiston o'zining yadroviy aktivlarini ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilish uchun mustahkam xavfsizlik choralarini, jumladan xodimlarning ishonchliligini oshirish dasturlarini, jismoniy xavfsizlikni yaxshilashni va qat'iy eksport nazoratini amalga oshirdi.

Janubiy Osiyodagi strategik barqarorlik: Pokistonning yadroviy salohiyati mintaqaviy xavfsizlik dinamikasi va Janubiy Osiyodagi strategik barqarorlikka jiddiy tavsir ko'rsatadi. Pokistonda ham, Hindistonda ham yadro qurolining mavjudligi o'zaro to'xtatuvchilik va kutilmagan kuchayish xavfi bilan ajralib turadigan nozik kuchlar muvozanatini yaratdi. Yadroviy xavflarni boshqarish va strategik barqarorlikni rag'batlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlar, jumladan, dialog, CBM va Pokiston va Hindiston o'rtasidagi inqirozli aloqa kanallari yadroviy mojaroning oldini olish va mintaqada tinchlikni saqlash uchun muhimdir.

Xalqaro hamkorlik: Pokistonning yadroviy dasturi AQSh, Xitoy va boshqa yirik davlatlar bilan murakkab diplomatik aloqalarga olib keldi. Pokiston strategik ta'sir va xavfsizlik kafolatlari uchun o'zining yadroviy imkoniyatlaridan foydalanishga intilayotgan bo'lsa-da, yadroviy masalalarda shaffoflik, vazminlik va mas'uliyatli xatti-harakatlarni namoyish etish uchun xalqaro hamjamiyat bosimiga duch kelmoqda. Milliy xavfsizlik manfaatlarini xalqaro kutish va majburiyatlar bilan muvozanatlash Pokistonning yadro siyosati uchun asosiy muammo bo'lib qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Pokistonning yadroviy omili uning xavfsizlik siyosatining ko'p qirrali jihati bo'lib, u o'z ichiga jilovlash, qurol-yarog' nazorati, qo'mondonlik va nazorat, strategik barqarorlik va xalqaro hamkorlikni o'z ichiga oladi. Pokistonning yadroviy salohiyatini boshqarish milliy xavfsizlik, mintaqaviy barqarorlik va yadro qurollarini tarqatmaslik borasidagi global sa'y-harakatlarni tavminlash uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ядерное противостояние в Южной Азии / А. Г. Володин, В. Шукла // Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право. – 2018. – Т. 11. – № 6. – С. 40-55.

2. Якубов И.Х., Нуриддинов У.К., Пакистан - Центральная Азия: проблемы и перспективы сотрудничества. Постсоветские исследования, Т.4. №8 (2021). С. 637-644.
3. Muqaddas R. Khojimurodova. (2023). Политика региональной безопасности Пакистана: организационно-правовая база. Восточный журнал истории, политики и права, 3(03), 355–361
4. Ahmed Samina and Cortright David. Pakistan and the Bomb. Public Opinion and Nuclear Options. University of Notre Dame Press.- Notre Dame, 1998.
5. S. Bo‘ronov. Afg‘onistonda tinchlik va barqarorlik o‘rnatish jarayonlarida O‘zbekiston geosiyosati. – Т.: “EFFECT-D”, 2021. –В 33
6. Володин А.Г., Шукла В. (2018) «Ядерное противостояние» в Южной Азии // Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право. Т. 11. № 6. С. 40–55.
7. Полицентричный ядерный мир: вызовы и новые возможности / под ред. А. Арбатова, В. Дворкина ; Московский Центр Карнеги. – М. : Политическая энциклопедия, 2017. – 222 с.
- Pakistani Nuclear Program (2018) Atomic Heritage Foundation, August 23,
8. 2018.Available at: <https://www.atomicheritage.org/history/Pakistani-nuclear-program>, accessed 30.11.2018.
9. Золотухин И. Н., Бобыло А. М. Ядерная безопасность в Юго-Восточной Азии: вызовы и направления сотрудничества // Регионоведческие исследования. 2020. № 4
10. [https://www.rbc.ru/politics/23/12/2023/658594fd9a794718fa67fced/Pakistan's nuclear arsenal](https://www.rbc.ru/politics/23/12/2023/658594fd9a794718fa67fced/Pakistan's_nuclear_arsenal)
11. Mamadjonov, A. B. (2023). ANALYSIS OF THEORETICAL AND PRACTICAL APPROACHES TO THE CONCEPT OF" SOFT POWER". Oriental Journal of History, Politics and Law, 3(03), 272-279.
12. Mamadjonov, A. B. O. G. L. (2021). TURKIYANING XALQARO TASHKILOTLARDAGI O ‘RNI VA ROLI: NATO MISOLIDA. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(9), 427-435.
13. Azimov, H. Y. (2022, June). THE ROLE OF THE SYRIAN CRISIS IN ENSURING SECURITY IN THE MIDDLE EAST. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 90-92).
14. Yakubovich, A. H. (2019). The emergence of the Syrian crisis and the impact of the external forces on it. Bulletin Social-Economic and Humanitarian Research, (4 (6)), 92-97.
15. Azimov, H. Y. (2022). Main directions of modern international security approaches. International journal of social science research and review, 5(2), 151-157.
16. Boronov, S. (2022). Internal and external factors of taliban origin. Journal of Social Research in Uzbekistan, 2(02), 15-23.